

Student: Stefan van der Plas
Studentnummer: 051874
Klas: G6V
Projectcoach: R. Doornenbal

Popularisering afstudeerproject

“De kerk op z’n kop?! Een onderzoek naar de toekomst van de Pijler”

De kerk heeft het moeilijk

Kerken in Nederland lopen leeg. Het is misschien een open deur, maar keer op keer wordt het in onderzoeken aangetoond.¹ De ontkerkelijking en secularisatie zetten zich onverminderd voort. Hoewel mensen ‘ongeneeslijk religieus’ zijn en diep van binnen op zoek naar spiritualiteit en geborgenheid, is de kerk één van de laatste plaatsen waar men dat zoekt. De kerk komt niet meer voor in het rijtje potentiële aanbieders van zingeving en gemeenschap. Alleen de moderne (mega-) kerken lijken nog te kunnen groeien, maar als die nader onder de loep worden genomen blijkt dat zij vooral ten koste van andere kerken groeien.² Ze dragen bij aan de zogeheten ‘circulation of the saints’, waarmee de grote groep christenen bedoeld wordt die van de ene naar de andere kerk overstapt. Ook de megakerk heeft dus moeite om de kloof naar de echt buitenkerkelijke mens te overbruggen. De kerk in Nederland bevindt zich in een spagaat, aldus de slotwoorden van het onderzoek “God in Nederland”.³ Enerzijds is er een grotere openheid voor zingeving en gemeenschap, anderzijds is de kerk niet in staat om daar een antwoord op te geven. Moeten we deze ontwikkeling met lede ogen aanzien of is de tijd rijp voor een ‘herijking’ van het kerkzijn?

De verantwoordelijkheid om ons te bezinnen

Het is te makkelijk om te zeggen dat de kerk een beweging van de Geest is en dat het daarom wel goed komt. Gelukkig is het inderdaad de Geest die de kerk constitueert. Daarom mogen we zeker weten dat de kerk toekomst heeft. Maar dat ontslaat ons niet van de verplichting om te zoeken naar nieuwe wegen. Om het met Berkhof te zeggen: “de kerk dient in elke tijd en in elke leefkring te zoeken naar nieuwe inzichten in het haar geschonken heil en daarmee nieuwe bronnen voor een leven van geloof, hoop en liefde aan te boren om op alle terreinen waarop ze zich uitgedaagd ziet te kunnen beantwoorden aan de roeping die de Geest in dat uur voor haar heeft”.⁴ De enige manier waarop de leegloop van de kerk gekeerd kan worden is als wij ons, onder leiding van de Geest, oprecht durven te bezinnen op waar het in deze tijd op aankomt en daar als kerk ook naar gaan handelen. Tijd voor een ‘herijking’ van het kerkzijn dus.

‘Herijken’, hoe doe je dat?

Om de kerk te kunnen ‘herijken’ is een aantal dingen nodig. Allereerst moet je een helder beeld hebben van wat de kerk ten diepste is en wat zij behoort te doen. Als alle kerkmodellen even aan de kant geschoven worden en we proberen door te dringen tot de essentie van het kerkzijn, waar gaat het dan om?

Ten tweede moet je zicht hebben op de religieuze en sociologische ontwikkelingen in de maatschappij waarin de kerk zich bevindt. Nederland verandert snel, ontwikkelingen volgen elkaar in razend tempo op. Het is van groot belang hier inzicht in te hebben, zodat we misschien een beetje gaan begrijpen hoe de echt buitenkerkelijke mens denkt, hoe hij/zij het leven inricht, waar

¹ Zie o.a. het onderzoek Godsdienstige veranderingen in Nederland, Sociaal Cultureel Planbureau, p.31

² Zie de samenstelling van een aantal grote gemeenten in Nederland, “Grote gemeenten in een klein land”, afstudeerscriptie Marc Volgers, p. 36

³ Bernts e.a., God in Nederland 1996-2006, p. 200

⁴ Berkhof, Christelijk Geloof, p. 399

hij/zij naar op zoek is, etc. Het voorkomt tegelijkertijd een teveel naar binnen gerichte houding en helpt kansen en bedreigingen te identificeren die ons vanuit de omgeving tegemoet komen.

Een derde stap is de daadwerkelijke 'herijking van het kerkzijn'. Hoe vaak nemen we echt de tijd om de eigen gemeente eens kritisch tegen het licht houden? Hoe vaak stellen we onszelf de volgende vragen: hoe vullen wij de taken van de kerk momenteel in en is dat eigenlijk voldoende? Bereiken we wat we willen/horen te bereiken? In hoeverre draagt de visie, structuur en cultuur van de kerk bij aan het invulling geven aan datgene waartoe we geroepen zijn?

Persoonlijk denk ik dat het echte nadenken over de kerk veel te weinig gebeurt, terwijl de tijd waarin we leven dit uiterst noodzakelijk maakt. En dat is niet zonder consequenties, zo lezen we in alle onderzoeken.

Een praktijksituatie

Ik heb een dergelijke 'herijking' uitgevoerd voor evangelische kerk de Pijler te Lelystad, een kerk die is vormgegeven naar het megakerk model (Willow Creek). In deze gemeente hebben we ons de vraag gesteld hoe we, gezien de ontwikkelingen in maatschappij en kerk, invulling kunnen geven aan de roeping van de Pijler op een zodanige wijze dat:

- de onderlinge gemeenschap van gelovigen bewaard en gestimuleerd wordt.
- het gemeentezijn een meer integraal onderdeel wordt van het leven van de gemeenteleden dan een aanvulling op dat leven.
- zij van betekenis zijn is de omgeving waar ze gevestigd is en zodoende de kloof naar de buitenkerkelijke mens weten te overbruggen.

In het onderzoek dat ik heb verricht blijven aanbevelingen voor de toekomst natuurlijk niet achterwege. Ik schets hoe de Pijler wijzigingen kan doorvoeren zodat een antwoord gevonden kan worden op de hierboven genoemde drie vragen. De volgende elementen zijn daarbij van belang: van gemeente naar gemeenschap, van doen naar zijn, van komen naar gaan, van eenmanskerk naar allemanskerk. Ook stel ik een aantal wijzigingen op het gebied van leiderschap en organisatie voor.

Belangrijk is het om te vermelden dat ik niet zozeer gezocht heb naar een nieuw kerkmodel om de eenvoudige reden dat 'het ideale kerkmodel' niet bestaat! In de bijbel ontdekken we 'tussen de regels door' wat de kerk is en wat zij behoort te doen, maar de bijbel schrijft geen kerkmodel voor. Wel helpt de bijbel ons het wezen van de kerk te ontdekken. Vandaar dat ik daarnaar heb gekeken. Vervolgens heb ik geprobeerd te bepalen hoe dat in de huidige context het meest tot zijn recht kan komen.

De kerk op z'n kop?!

Als we willen voorkomen dat de nu nog groeiende en moderne megakerk op langere termijn ook een "traditionele" kerk wordt, dan moet de kerk op zijn kop! Dat is mijn conclusie naar aanleiding van het onderzoek dat ik heb uitgevoerd. De manier waarop we momenteel ons kerkzijn gestalten geven voldoet niet meer en de sterk veranderende omgeving dwingt ons tot reflectie over ons kerkzijn. Als we de buitenkerkelijke mens willen bereiken, dan zijn grote veranderingen noodzakelijk! De echte vraag is: durven we in het vertrouwen dat de Geest ons leidt gebaande paden te verlaten en te zoeken naar nieuwe wegen waarover de Heer ons misschien wel wil leiden, vooral daar waar het gaat om hoe we aan het kerkzijn vorm geven? En durven we daarbij oude vormen en tradities eens echt ter discussie te stellen?

Zinvol voor andere kerken?

Het onderzoek is relevant voor een bredere doelgroep. Elke kerk heeft de opdracht zich regelmatig afvragen in hoeverre zij nog aan haar roeping voldoet. Elke kerk heeft de opdracht de context waarin zij zich bevindt te blijven beoordelen en te zoeken naar mogelijkheden waarop zij in die

veranderende omgeving toch het evangelie kan blijven uitdragen. Omdat dit onderzoek is uitgevoerd in een zogeheten 'megakerk' is het in eerste instantie interessant voor kerken die een soortgelijk model hebben gekozen, maar uiteindelijk kan elke kerk het onderzoek gebruiken om een eventueel veranderingsproces op gang te brengen. Het is mijn diepe verlangen dat de kerk in Nederland dit aandurft.

Stefan van der Plas